

ŠLECHTITELSKÝ PROGRAM PLEMENE KOZA KAŠMÍROVÁ (K)

Svaz chovatelů ovcí a koz z.s., IČO 63109859, se sídlem Chovatelů 500, 252 09 Hradištko (dále jen „SCHOK“), byl uznán rozhodnutím Ministerstva zemědělství ČR na základě § 5 zákona č. 154/2000 Sb. o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů, v účinném znění, (dále jen „plemenářský zákon“), dne 13. 12. 2001 „Uznaným chovatelským sdružení pro chov koz“ plemene koza kašmírová a zároveň byl pověřen vedením plemenné knihy (dále jen „PK“) chovaného na území České republiky, (dále jen „ČR“) a má právní postavení (status) plemenářského spolku dle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1012 o zootechnických a genealogických podmínkách pro plemenitbu čistokrevných plemenných zvířat, hybridních plemenných prasat a jejich zárodečných produktů v Unii, pro obchod s nimi a pro jejich vstup do Unie, v účinném znění, (dále jen jako „Nařízení o plemenných zvířatech“).

1. Úvod – cíle a postupy šlechtění koz, zeměpisná oblast

Šlechtitelský program je soubor systematických opatření, zásad a metodických postupů, kterými se SCHOK coby oprávněná osoba a plemenářský spolek, ostatní oprávněné osoby ve smyslu Nařízení o plemenných zvířatech a plemenářského zákona a jednotliví chovatelé řídí. Tento šlechtitelský program je zaměřený na komplexní zlepšování genetických vloh kašmírových koz pro poskytování žádoucí užitkovosti, potažmo zlepšení ekonomické efektivnosti chovu v rámci určitého produkčního systému. V rámci ČR převažují pastevní produkční systémy založené na efektivním a trvale udržitelném využití trvalých travních porostů, s minimalizací pracovní náročnosti a vnějších vstupů do systému. Cílem je získat plemeno schopné dosahovat vysokou užitkovost v těchto podmínkách, odolné, s pevným zdravím a dobrou pastevní schopností. V ČR je chov kašmírových koz zaměřen hlavně na produkci kvalitních jatečných kůžlat, tj. na produkci kvalitního kůzlečího masa a výrobků z něj a kvalitu srsti (kašmír).

Pro vybrané kontrolované užitkové vlastnosti jsou prováděny odhady plemenných hodnot, které jsou následně kombinovány v rámci selekčních indexů. Selekční indexy jsou založeny na ekonomických hodnotách jednotlivých užitkových vlastností a odrážejí chovné cíle plemene. Konstrukce selekčních indexů závisí na jejich užitkovém zaměření a na způsobu, jakým jsou využívány ve výrobním systému.

Základním cílem šlechtitelské práce bude dosahování pozitivního genetického trendu v populaci vyjádřeného genetickou převahou zvířat z mladších ročníků nad staršími v hodnotách selekčních indexů (CPH). Změny ve tvaru selekčních indexů (chovného cíle) budou prováděny na základě požadavků chovatelů po schválení Radou plemenných knih koz, coby orgánem SCHOK (dále jen „RPK“). Tento šlechtitelský program reflekтуje časový úsek, v němž došlo k některým zásadním změnám v rámci testování (kontroly) užitkovosti (dále jen „KU“), genetického hodnocení a v postupech při vyhodnocování zjištěných údajů. Program bude průběžně rozvíjen a zdokonalován tak, aby byl co nejvíce přizpůsoben aktuální situaci a měnícím se podmínkám v sektoru živočišné produkce v ČR. Oblast, v níž se uplatňuje chovný cíl a šlechtitelský program zahrnuje celé území ČR.

2. Vznik plemene a charakteristika:

Srnaté rohaté plemeno pro produkci kašmírové srsti (kašmíru). Bylo vyšlechtěno ve střední Asii, patří do skupiny středoasijských kašmírových plemen. Ve větším počtu se chová v oblasti Kašmíru, Indii, Tibetu a Mongolsku. Husté rouno je tvořeno polopesíky s jemností 35-50 µm, podsada mohér s jemností 7-20 µm. V průměru se vyčesává 13,5-18,5 µm.

Kozy jsou menšího tělesného rámce s dobrým osvalením a pevnou konstitucí. Kohoutková výška v dospělosti je u kozy 55-60 cm, u kozlů je kohoutková výška 60-70 cm. Hmotnost koz v dospělosti je 35-45 kg, kozlů 55-60 kg.

Hlava – menší, se širším rovným čelem, který může přecházet v mírný klabenos;

Oči – hnědé, mandlového tvaru, ani zapadlé či vystupující;

Uši – delší, širší, vodorovné až mírně svislé;

Rohy – u obou pohlaví, jemnější, delší, mírně spirálovitě vzad točené;

Krk – kratší délky, středně silný;

Trup a končetiny – trup je kratší s dobře utvářenými plecemi a kýtami, hrudník je středně hluboký, hřbet je rovný, přecházející v mírně sraženou zád', přední a zadní končetiny jsou rovné střední délky s dobře utvářenými spěnkami;

Srst a zbarvení – srst kratší, hustá, bílé barvy (mohou se chovat i v barvě černé, hnědé);

Vemeno – malé velikosti, pravidelně utvářené, prostorné, dobře připevněné s dostatečně vzdálenými dvěma struky, pastruky nejsou vyřazovacím znakem;

Varlata – dvě malá, souměrné s úměrně tvarovaným žlábkem na vrcholu šourku.

Chovný cíl:

Plemeno bude šlechtěno v pořadí důležitosti na produkci a kvalitu srsti, dále na plodnost a mateřské vlastnosti, zdraví, tělesný rámec, dlouhověkost.

Plodnost na okozlenou kozu v %	Odchov kůzlat v %	Roční produkce srsti v kg		Věk v měsících pro zařazení do plemenitby		Živá hmotnost v kg při zařazení do plemenitby	
		kozli	kozy	kozli	kozy	kozli	kozy
150	130	0,4	0,3	nad 12	nad 12	45	35

3. Označování zvířat

Zvířata v testování (kontrole) užitkovosti (dále jen „KU“) budou prvotně označena nejpozději do 3 dnů po narození. Zvířata budou označena ušními známkami s evidenčními čísly přidělenými pověřenou osobou a evidovány v databázi ústřední evidence, ve smyslu plemenářského zákona nejpozději při zpracování reprodukce oprávněnou osobou (plemenářský zákon §7., odst. 2., 3.).

4. KU

KU provádí oprávněné osoby (plemenářský zákon §2., §3., §7., odst.2). Oprávněná osoba shromažďuje veškeré údaje a zajišťuje úkony na stádech koz – systém KU AC. Dále jsou chovy podle počtu zvířat rozděleny na AC1 (1-10 ks na stádě), AC2 (11-30 ks na stádě), AC3 (31-100 ks na stádě), AC4 (101 a více ks na stádě). Sledované ukazatele KU jsou u všech typů stejné a jsou uvedeny níže. Oprávněná osoba nemůže tuto činnost vykonávat na vlastním chovu.

4.1. Reprodukční vlastnosti

Údaje zjišťuje a eviduje po ukončení kozlení na základě chovatelské evidence oprávněná osoba, která tyto podklady následně předá ke zpracování SCHOK.

Eviduje se:

- a) číslo plemenice a její datum narození;
- b) číslo a číslo ústředního registru kozla – plemeníka;
- c) datum porodu, počet živě a mrtvě narozených kůzlat a pohlaví;
- d) snadnost porodu bez pomoci (1), nebo jen s minimální pomocí chovatele bez repozice plodu (2), porod s nutnou pomocí chovatele nebo veterinárního lékaře (3) - nepovinný údaj;
- e) zmetání;
- f) jalovost;
- g) identifikační čísla kůzlat označených známkami ústřední evidence dle plemenářského zákona;
- h) počet odchovaných kůzlat a pohlaví, dále počet hermafroditů a rohatých jedinců;
- ch) úhyby kůzlat podle pohlaví;
- i) datum vyřazení plemenice.

4.2. Růstová schopnost

Údaje zjišťuje a eviduje oprávněná osoba, která je předá SCHOK po skončení jednotlivých dílčích činností.

- a) živá hmotnost kozlů při hodnocení před zařazením do plemenitby;
- b) živá hmotnost koziček při hodnocení před zařazením do plemenitby (nepovinný údaj);
Hmotnost se stanoví s přesností na 0,5 kg.

4.3. Produkce a kvalita srsti

Sleduje se:

Produkce a kvalita srsti u koz jako množství nastříhané potní srsti po stříži nebo po vyčesávání, bez hrubých nečistot, individuálně vážením za první kontrolní rok (12 měsíců) kvalita srsti se vyjadřuje subjektivním posouzením, stanoví se střední jemnost vlákna a jeho délka.

Údaje zjišťuje a eviduje oprávněná osoba, která předá zjištěné údaje SCHOK po skončení jednotlivých dílčích činností.

4.4. Zevnějšek

Před zařazením kozla/kozy do plemenitby, musí být ohodnocený zevnějšek zvířete.

Hodnotí se:

1. plemenný a užitkový typ;
2. pohlavní výraz;
3. celkový vývin, harmonie tělesné stavby, konstituce;
4. morfologické vlastnosti vemene na první, případně další laktaci koz;
5. morfologické vlastnosti šourku a varlat kozlů;
6. kvalita a zbarvení srsti.

Hodnocení zevnějšku u kozlů provádí schválený hodnotitel SCHOK (schvaluje RPK), který zaznamená do klasifikačního katalogu výsledek hodnocení a tento stvrď svým podpisem.

Klasifikační katalog obsahuje: datum a místo konání, identifikační číslo zvířete, datum narození, plemennou příslušnost, údaje o původu, jméno a příjmení chovatele, trvalý pobyt nebo sídlo chovatele, údaje o plemenné hodnotě a živé hmotnosti zvířete, lineární popis zvířete. Hodnocení zevnějšku u koz provádí oprávněná osoba, která do klasifikačních protokolů zaznamená výsledek hodnocení.

Klasifikační katalog kozlů s výsledky hodnocení nebo klasifikační protokol hodnocení koziček s výsledky hodnocení se předává SCHOK následně po provedeném hodnocení.

5. Výpočty užitkovosti

Koza kašmírová je doposud početně málo chované plemeno v ČR, nelze tedy u něj stanovovat odhady plemenných hodnot pro jednotlivé užitkové vlastnosti.

5.1. Výpočty

a. Ukazatelé reprodukce koz

- a) index plodnosti v %, jako podíl živě a mrtvě narozených kůzlat k reprodukčnímu věku plemenice;
- b) index odchovu v %, jako podíl odchovaných kůzlat do 40 dnů věku k reprodukčnímu věku plemenice (Reprodukční věk plemenice = stáří plemenice – 12 měsíců).

b. Ukazatelé reprodukce stáda nebo kozlů

- a) oplodnění v % jako podíl plemenic okozlených a zmetalých k počtu plemenic zařazených do reprodukce na začátku připouštěcího období x 100;
- b) plodnost v %, tj. podíl živě a mrtvě narozených kůzlat k počtu plemenic po porodu;
- c) odchov v %, jako počet odchovaných kůzlat do 40 dnů věku k počtu plemenic zařazených do reprodukce na začátku připouštěcího období x 100;
- d) intenzita v %, jako počet narozených kůzlat za rok k počtu plemenic základního stáda x 100;
- e) výskyt hermafroditních kůzlat v %, jako podíl narozených hermafroditních jedinců k počtu všech narozených kůzlat x 100;
- f) výskyt rohatých kůzlat v %, jako podíl narozených rohatých jedinců k počtu všech narozených kůzlat x 100.

RPK stanovila na přechodnou dobu kritéria pro přiřazení tříd na základě vlastní užitkovosti:

Reprodukce – index plodnosti v % - tabulka 1.

větší než 130 %	ER
110 – 129 %	E
90 – 109 %	I.
menší než 89 %	II.

Srst: za první kontrolní rok (do 12 měsíců) – tabulka 2.

	Hmotnost podsady v g	Délka podsady v cm	Jemnost v μm
ER	160 a více	5 a více	16,5 a méně
E	110 – 159	4 – 4,9	16,6 – 18,5
I.	70 – 109	3 – 3,9	18,6 – 20,5
II.	69 a méně	2,9 a méně	20,6 a více

Výsledná třída za vlastní užitkovost (VU) – tabulka 3.

Srst	Reprodukce			
	ER	E	I.	II.
ER	ER	ER	E	I.
E	E	E	I.	II.
I.	E	I.	I.	Vyř.
II.	I.	II.	Vyř.	Vyř.

Pokud počet kontrolovaných koz daného plemene dosáhne dva po sobě jdoucí roky nejméně 200 ks (s podílem krve 75 % a vyšším), bude u něj zaveden systém odhadu plemenných hodnot a přidělování tříd CPH po rozhodnutí RPK.

5.2. Zveřejňování výsledků užitkovosti

Užitkové vlastnosti jsou zveřejňovány v katalozích pro nákupní přehlídky plemenných kozlů a na webových stránkách ČMSCH, a.s. (pověřená osoba § 23c. plemenářského zákona) a SCHOK. Výsledky mají k dispozici rovněž jednotlivé oprávněné osoby, takže je mohou použít pro výběr zvířat do plemenitby či sestavování připařovacích plánů.

Termíny předávání plemenných hodnot pověřené osobě a oprávněným osobám jsou stanoveny: 15. 2. (platné pro jarní NT), 31. 7. (platné pro podzimní NT).

6. Hodnocení plemenných zvířat

6.1. Třída za vlastní užitkovost (VU)

Kritéria pro přidělení třídy za vlastní užitkovost koz jsou nastavena v tabulce 3.

6.2. Třída za zevnějšek

Hodnocení zevnějšku plemenných kozlíků a koziček probíhá na určených přehlídkách (klasifikačních trzích), nebo ve stájích chovatelů. Hodnocení zevnějšku u kozlů provádí schválený hodnotitel SCHJOK, u koz oprávněná osoba. Hodnocené zvíře se srovnává s vytýčeným chovným cílem a standardem daného plemene. Na základě třídy za VU a třídy za zevnějšek se stanoví výsledná třída hodnoceného zvířete (VT).

Výsledky hodnocení jsou zaznamenávány do klasifikačních katalogů nebo protokolů. Každá oprávněná osoba zajistí ve svém regionu, aby se na tyto přehlídky dostala pouze ta zvířata, která prošla předvýběry. Při předvýběrech se vyřadí zvířata se zjevnými exteriérovými vadami. Za exteriérovou vadu se považuje zejména hermafrodit, atrofie varlat u kozlů, rozštěpení šourku u kozlů více jak 3 cm, bezrohost, výrazná disproportce tělesné stavby, slabý tělesný vývin, poruchy stavby kostry, předkus, podkus, velmi měkké spěnky, odlišnost ve zbarvení srsti, úplná nebo částečná slepota, modře zbarvené oči.

Protest proti výsledku hodnocení zvířete lze podat u hodnotitele ihned po skončení klasifikace. Nedoje-li po opakovaném hodnocení ke shodě, je možné se do 14 dnů po skončení klasifikačního trhu písemně odvolat k RPK.

Hodnocení zvířat lze provádět nejdříve ve věku nad 12 měsíců. Minimální hmotnost zvířat pro dané plemeno stanovuje začátkem každého roku RPK. Zvířata po převzetí na přehlídku budou zvážena na kalibrované váze, čímž se zaručí nejvyšší možná míra objektivnosti. Chovatel, který na přehlídku (trhu) předvádí svá zvířata, smí přehlídku opustit až po jejím oficiálním ukončení.

U každého zvířete se subjektivně hodnotí:

- a) plemenný a užitkový typ, celkový vývin a tělesná stavba
- b) hlava a krk
- c) trup
- d) končetiny
- e) pohlavní orgány, tvarové vlastnosti vemene
- f) pohlavní výraz
- g) připravenost zvířete na hodnocení

Hodnocení je prováděno pětibodovým systémem:

Hodnocení	Počet bodů	Třída za zevnějšek
Vynikající	5	ER
Nadprůměrný	4	E
Průměrný	3	I
Podprůměrný	2	II
Nedostatečný, atypický, nežádoucí, apod.	1	vyřazen

Součástí hodnocení exteriéru je popis utváření jednotlivých tělesných partií pomocí lineárního popisu, který je číselným vyjádřením utváření hodnoceného znaku (1 až 5). Hodnocení bude zapsáno do klasifikačního katalogu. Všechny hodnocené znaky se popisují pětibodovou stupnicí. Lineární popis se provádí se u plemenných kozlů na nákupních trzích.

Hodnocený znak	1	2	3	4	5
Tělesný rámec	velmi malý	malý	odpovídající	velký	velmi velký
Osvalení	velmi slabé	slabší	odpovídající	nadprůměrné	vysoce nadprůměrné
Hřbet	velmi měkký	měkký	rovný	mírně vyklenutý	kapří
Hrudník	velmi úzký	úzký	odpovídající	široký	velmi široký
Zád' (délka)	velmi dlouhá	dlouhá	odpovídající	krátká	velmi krátká
Sklon zádě	sražená > 45	strmější	mírně skloněná (25)	téměř rovná	rovná
Hrudní končetiny postoj	výrazně do X	mírně do X	rovný	mírně sudovitý	výrazně sudovitý
Hrudní končetiny spěnky	velmi měkké	měkké	korektní	strmé	velmi strmé
Pánevní končetiny postoj	výrazně do X	mírně do X	rovný	mírně sudovitý	výrazně sudovitý
Úhel hlezenního kloubu	velmi šavlovitý	šavlovitý	pravidelný	strmý	velmi strmý
Pánevní končetiny spěnky	velmi měkké	měkké	korektní	strmé	velmi strmé
Srst, barva	atypická	podprůměrná	odpovídající	nadprůměrná	vynikající

Všechny hodnocené vlastnosti se posuzují s přihlédnutím k věku a fenotypu hodnoceného jedince.

Posuzované znaky:

1. **Tělesný rámec** – je podmíněn plemennou příslušností, raností, věkem, úrovní odchovu, zdravotním stavem a u mladších kategorií, případně též četností vrhu;
2. **Osvalení** – kromě genetických faktorů je závislé zvláště na chovatelských podmírkách, odchovu a výživě. Hodnocení se provádí tlakem plnou dlaní a přihlíží se ke hmatnosti trnových výběžků. Při hodnocení osvalení se posuzuje i osvalení vnější a vnitřní kýty.
3. **Hřbet** – požaduje se hřbet pevný, přiměřeně široký, rovný;
4. **Hrudník** – žádá se prostorný, hluboký hrudník;
5. **Zád'** – zád' má být mírně skloněná, široká, nepříliš dlouhá;
6. **Sklon zádi** – nežádoucí je sražená a úzká zád' ;
7. **Hrudní končetiny - postoj** – korektní postoj;

8. Hrudní končetiny - spěnky – pevné spěnky, přiměřeně dlouhé;
9. Pánevní končetiny postoj – korektní postoj pánevních končetin;
10. Úhel hlezenního kloubu – správný postoj;
11. Pánevní končetiny - spěnky – spěnky pevné;
12. Hodnocení srsti – posuzuje se kvalita a zbarvení srsti.

Výsledná třída hodnoceného zvířete se skládá ze třídy za vlastní užitkovost (VU) a třídy za zevnějšek:

Třída za VU	Třída za zevnějšek			
	ER	E	I	II
	VÝSLEDNÁ TŘÍDA			
ER	ER	EA	EB	IA
E	EA	EB	IA	IB
I	EB	IA	IB	II
II	IA	IB	II	BT

7. Selekční program

Selekce bude zaměřena na zlepšení a stabilizaci plodnosti, odchovu kůzlat, kvalitu srsti.

Selekce obvykle probíhá ve dvou základních stupních:

- a) selekce plemenných kozlů a bonitace koziček (12 - 24 měsíců věku);
- b) selekce ve skupině plemenných zvířat (po celý reprodukční život zvířete) – výběr matek kozlů, záměrné sestavování harémů, brakování z důvodu užitkovosti apod.

Selekci provádí chovatel ve spolupráci s oprávněnou osobou s využitím údajů z KU a odhadů PH zvířat. Při klasifikaci plemenných kozlíků je selekční rozhodnutí v kompetenci hodnotitele.

8. Předávání dat SCHOK, pracoviště PK

Program KU se zjišťuje na třech úrovních činnosti:

- a) chovatel;
- b) oprávněná osoba;
- c) uznané chovatelské sdružení (PK).

9. Matky plemenných kozlů

Za matky plemenných kozlů mohou být vybrány jen ty kozy, které splnily stanovená kritéria uznaného chovatelského sdružení, která pro každý chovatelský rok určuje RPK (matka musí být zapsaná v H1 oddíle PK - bod 6.2.2.2. Řádu PK).

10. Otcové plemenných kozlů

Za otce plemenných kozlů mohou být vybráni pouze ti kozli, kteří splnili stanovená kritéria uznaného chovatelského sdružení, která pro každý chovatelský rok určuje RPK (zápis do H1, H2 oddílu PK – bod 6.2.1.2. Řádu PK a mají přiděleno číslo ústředního registru kozla – plemeníka).

11. Sledování příbuznosti

Pro účely odhadu PH se u zvířat v KU zaznamenává číslo otce, číslo matky, plemeno a datum narození. Příbuzenská plemenitba pro čistokrevná plemenná zvířata vzhledem k rizikům, která může její využívání přinést, není doporučená.

12. Rodokmeny - zootechnická osvědčení zvířat, potvrzení o původu

Evidenčním dokladem zvířete je zootechnické osvědčení (dále jen „ZO“), podle Prováděcího nařízení komise EU 2017/717, kterým se stanoví prováděcí pravidla k Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1012 a ve znění Nařízení komise (EU) 2020/602, pokud jde o vzory zootechnických osvědčení pro plemenná zvířata a jejich zárodečné produkty (viz bod 17. Přílohy – vzory ZO), nebo Potvrzení o původu zvířete (dále jen „POP“ – zákon §11). ZO na čistokrevná plemenná zvířata vystavuje a potvrzuje na základě údajů vedených v PK SCHOK nejpozději do 30 dnů po obdržení žádosti od chovatele a na tiskopise schváleném RPK (bod 9. Řádu PK). Vzory ZO a POP jsou přílohou šlechtitelského programu.

13. Šlechtitelské chovy koz

Hodnocení a uznávání šlechtitelských chovů koz (dále jen „ŠCH“) náleží dle plemenářského zákona SCHOK a je stanovené v „Metodice pro uznávání a rušení ŠCH“, která je nedílnou součástí šlechtitelského programu.

14. Využití umělé inseminace

Šlechtitelský pokrok do budoucna předpokládá využití umělé inseminace, případně dalších biotechnologických metod (embryotransferu).

15. Účast chovatelů na výstavách

Součástí šlechtitelské činnosti je dobrovolná účast chovatelů se svými zvířaty na celostátních a regionálních výstavách. Výstavy a přehlídky koz jsou veřejnou příležitostí prezentace úrovně šlechtitelské práce chovu, plemene a výsledků KU.

16. Zdravotní stav

Podmínkou zapojení chovů do KU je pravidelné provádění kontroly zdraví zvířat základního stáda v souladu s metodikou kontroly zdraví zvířat vyhlášovanou každoročně SVS MZe ČR.

17. Kontrolní činnost

Průběh realizace ŠP a jeho efektivnost je každoročně vyhodnocován na RPK, která navrhuje SCHOK případná opatření.

Změny ve složení selekčního indexu budou prováděny na základě požadavků chovatelů, a to po schválení RPK. SCHOK předkládá roční zprávu o realizaci ŠP a tuto zprávu po schválení RPK zveřejňuje.

Odpovědná organizace je SCHOK – vedení PK, zápisu do PK, výběry zvířat do plemenitby. Spolupracující organizace: ČMSCH – výpočty CPH, kontrolní systém „Inspektor“.

18. Závěrečná ustanovení

Šlechtitelský program se bude postupně rozvíjet, zdokonalovat a přizpůsobovat nově vznikajícím podmínkám v ČR.

Při realizaci tohoto šlechtitelského programu bude respektována zásada rovnosti zúčastněných chovatelů.

Šlechtitelský program byl projednán na jednání RPK dne 11. 3. 2021, a projednán a schválen na jednání Spolkové rady SCHOK dne 22. 4. 2021.

Ing. Richard Konrád
předseda RPK

Ing. Vít Mareš
předseda předsednictva SCHOK

Přílohy šlechtitelského programu:

- 1) Metodika uznávání šlechtitelských chovů (ŠCH)
- 2) Zootechnické osvědčení podle Nařízení EU 2020/602, Potvrzení o původu

